

Володимир Решота

ORCID: 0000-0001-9235-2262

Львівський національний університет імені Івана Франка
reshota@icloud.com

Вид статті: наукова стаття

Судове застосування актів Конституційного суду України як джерел адміністративного права

Ключові слова: Конституційний Суд України, джерело адміністративного права, судові рішення, юридична позиція

Рішення Конституційного Суду України займають особливе місце у системі джерел адміністративного права. Особливої актуальності це питання набуває в умовах змін до Конституції України у сфері правосуддя, а також ухвалення нового Закону України “Про Конституційний Суд України” у редакції від 13 липня 2017 року, який визначає правовий статус Конституційного Суду та його актів. Водночас відсутність законодавчого врегулювання місця і взаємозв'язку актів Конституційного Суду з іншими джерелами права призводить до їх неправильного розуміння та застосування. Це також породжує наукові дискусії щодо можливості віднесення актів Конституційного Суду та їх місця у системі джерел адміністративного права.

Правову природу Конституційного Суду України та його актів досліджувало багато вітчизняних науковців, зокрема Михайло Кельман, Олександр Константий, Юрій Попов, Петро Рабінович, Мирослава Тесленко, Ганна Христова, Тарас Цимбалістий, Володимир Шаповал, Станіслав Шевчук та багато

інших, проте у галузі адміністративного права актам Конституційного Суду України як джерелу права присвячено недостатньо уваги.

Метою цієї статті є здійснити аналіз актів Конституційного Суду України та визначити їх місце у системі джерел адміністративного права України.

Конституційний Суд України відповідно до ст. 1 Закону України “Про Конституційний Суд України” є “органом конституційної юрисдикції, який забезпечує верховенство Конституції України, вирішує питання про відповідність Конституції України законів України та у передбачених Конституцією України випадках інших актів, здійснює офіційне тлумачення Конституції України, а також інші повноваження відповідно до Конституції України”¹.

З огляду на зміни до Конституції України та нову редакцію вищевказаного Закону необхідно зазначити, що Конституційний Суд тепер обмежений здійснювати офіційне тлумачення лише Конституції України, а не Конституції і законів, як це було раніше. Крім того, введено нову форму звернення до Суду – конституційну скаргу, що дозволяє громадянам, використавши всі способи судового захисту права, оскаржити неконституційність закону, який був застосований у їх справі. Таку справу Конституційний Суд України розглядатиме у складі сенату, до якого входить дев'ять суддів (ст. 36 Закону).

Ставлення до правової природи актів Конституційного Суду України як до джерел права є неоднаковим у працях дослідників теорії права, конституційного та адміністративного права. М. С. Кельман вказує, що «Акти Конституційного Суду за своєю політико-правовою спрямованістю поступово набувають значення правового феномена... Виходячи з юридичних ознак актів конституційної юрисдикції і правового поняття “джерело права”, можна стверджувати, що акти конституційної юрисдикції є джерелом права»².

Розмірковуючи над правовою природою актів Конституційного Суду, М. В. Тесленко зазначає, що “правова природа Конституційного Суду України, а також сам зміст рішень Суду, пов'язаних з його практичною діяльністю, дає підстави зробити висновок про те, що акти Суду щодо конституційності і офіційного тлумачення мають матеріально-правову силу закону і прецедентний характер, є джерелами права, що дає їм можливість заповнювати прогалини в законодавстві”³. Г. О. Хрystова вважає, що «рішення та висновки КСУ виступають допоміжними джерелами права, оскільки спираються на первинні правила поведінки, однак мають нормативний характер»⁴. Такого ж висновку

¹ Pro Konstytutsijnyj Sud Ukrainy, “Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 35, ст. 376”, <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2136-19/print1510078617636447> (dostup: 15.03.2018).

² М. С. Kel'man, *Konstytutsijnyj kontrol' iak zasib zakhystu konstytutsij u natsional'nykh pravovykh systemakh kontynental'noho prava*, Avtoreferat dysertatsii na здобuttia naukovoho stupenia kandydata iurydychnykh nauk, Kyiv 2001, s. 15.

³ М. Teslenko, *Pravova pryroda aktiv Konstytutsijnoho Sudu Ukrainy*, “Pravo Ukrainy” 2000, № 2, s. 6–9.

⁴ Г. О. Khrystova, *Yurydychna pryroda aktiv Konstytutsijnoho Sudu Ukrainy*, Avtoreferat dysertatsii na здобuttia naukovoho stupenia kandydata iurydychnykh nauk, Kharkiv 2004, s. 15.

доходить Т. О. Цимбалістий з огляду на можливість набуття ними характеру “юридичного прецеденту й характеризуватися преюдиційністю”⁵. Проте існують і протилежні думки, так, В. М. Шаповал вказує, що рішення і висновки Конституційного Суду не можуть мати нормативно-правовий характер і врегульовувати таким чином суспільні відносини, адже це поставить Суд вище механізму держави і Конституції зокрема⁶.

У підручнику “Адміністративне право України. Академічний курс” за редакцією професора В. Б. Авер’янова (2004) вказується, що рішення Конституційного Суду України поступово наближаються “до значення джерел права”, які хоч і не містять норм права, проте їх положення є підставою для встановлення, зміни чи припинення дії правових норм, у тому числі адміністративно-правових⁷. О. В. Констаний натомість робить висновок, що “враховуючи правотворче значення рішень Конституційного Суду України, маємо достатньо підстав вважати їх джерелами адміністративного права”⁸. Проте дослідник зосередив увагу виключно на рішеннях Конституційного Суду, не вказуючи можливості віднесення до джерел адміністративного права його інших актів, зокрема висновків.

Серед актів Конституційного Суду України законодавець у ст. 83 Закону України “Про Конституційний Суд України” виділяє наступні їх види: рішення, висновки, ухвали, забезпечувальні накази, а також постанови, які стосуються усіх інших питань, не пов’язаних із конституційним провадженням. У контексті дослідження актів Конституційного Суду як джерел адміністративного права важливо зосередити увагу насамперед на рішеннях та висновках Суду.

Рішення Конституційний Суд України (у складі Великої палати чи Сенату) ухвалює: з приводу конституційності законів України та інших актів Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим; щодо офіційного тлумачення Конституції України; з приводу конституційних скарг.

Рішеннями з приводу конституційності законів та деяких інших нормативно-правових актів Конституційний Суд України справляє найсуттєвіший вплив на них, що дозволяє віднести ці рішення до джерел права, адже внаслідок визнання неконституційним нормативного акта чи окремих його положень вони втрачають свою чинність. У такому випадку рішення Конституційного Суду будуть не лише обов’язковими *inter partes*, але й вплива-

⁵ Т. О. Tsybalistyj, *Pravova pryroda aktiv orahnu konstytutsijnoi iustytzii*, “Porivnial'no-analitychne pravo” 2016, № 4, s. 60.

⁶ V. M. Shapoval, *Stanovlennia konstytutsionalizmu v Ukraini: problemy teorii*, “Pravo Ukrainy” 1998, № 5, s. 29.

⁷ *Administratyvne pravo Ukrainy: pidruchnyk: u 2 t., t. 1: Zahal'na chastyna*, red. V. B. Aver'ianov, Kyiv 2004, s. 139–140.

⁸ O. V. Konstantyj, *Dzherela administratyvnoho prava Ukrainy*, Kyiv 2005, s. 71.

тимуть на дію норм права загалом. Це, у свою чергу, має наслідком вплив на врегулювання суспільних відносин щодо усіх суб'єктів реалізації таких юридичних норм. При здійсненні таких повноваження Конституційний Суд отримав в літературі назву “негативний законодавець”⁹, що характеризується можливістю лише припиняти дію норм права, проте без можливості створювати нові норми. Рішення органу конституційної юстиції є також “свого роду правовими орієнтирами для законодавця”¹⁰.

У контексті цього, вважаємо дискусійним погляд Ю. Ю. Попова на природу рішень Конституційного Суду України, який вважає, що рішення, якими скасовуються закони шляхом визнання їх такими, що не відповідають Конституції не є судовими рішеннями, а є рішеннями “негативного законодавця”¹¹. Проте це не відповідає ст. 75 Конституції України, що єдиним органом законодавчої влади є Верховна Рада України. Натомість Конституційний Суд є органом конституційної юрисдикції, рішення якого хоча й відмінні від рішень судів загальної юрисдикції, проте за своїм характером відносяться до судових рішень. Г. О. Хрystова з цього приводу зазначає: “Порівняльний аналіз актів скасування права, що охоплюються поняттям нормативно-правового акта, та рішень КСУ щодо конституційності юридичних актів підтверджує дискусійний характер такого підходу”¹².

Значення рішень Конституційного Суду України та їх вплив навіть на Конституцію України можна виявити на прикладі Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини другої статті 171-2 Кодексу адміністративного судочинства України від 8 квітня 2015 року. Хоча це рішення вже не є актуальним через нову редакцію КАС України, проте воно мало суттєве значення для реалізації права на оскарження судових рішень у відповідній сфері. Адже із дня ухвалення Конституційним Судом цього рішення положення частини другої статті 171-2 Кодексу адміністративного судочинства України, згідно з якими рішення місцевого загального суду як адміністративного суду у справах з приводу рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень щодо притягнення до адміністративної відповідальності є остаточним і оскарженню не підлягає, втратили чинність. І хоча Конституційний суд рекомендував “Верховній Раді України невідкладно врегулювати питання щодо оскарження судового рішення місцевого загального суду як адміністративного суду у справах з приводу рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень про притягнення особи до

⁹ S. Shevchuk, *Osnovy konstytutsijnoi iurysprudentsii*, Kharkiv 2002, s. 238.

¹⁰ M. V. Savchyn, *Konstytutsionalizm i pryroda konstytutsii*, monohrafiia, Uzhhorod 2009, s. 252.

¹¹ Yu. Yu. Popov, *Pretsedentne pravo u konteksti zahal'noobov'iazkovosti sudovykh rishen' ta ukraïns'ki perspektvy*, “Forum prava” 2010, № 3, s. 356.

¹² H. O. Khrystova, *Yurydychna pryroda aktiv...*, s. 11–12.

адміністративної відповідальності”¹³, це питання так і не було вирішено до моменту прийняття нової редакції КАС України. Й хоча Конституційний Суд сам не міг цим рішенням створити нову правову норму, проте воно стало підставою для оскарження рішень у такій категорії адміністративних справ в апеляційному та касаційному порядку. Тобто, громадяни на підставі рішення Конституційного Суду України звертались із апеляційними та касаційними скаргами, які суди вирішували також керуючись вищезгаданим рішенням Конституційного Суду. Наприклад, в ухвалі Вищого адміністративного суду України зазначається про те, що ухвалою судді Вінницького апеляційного адміністративного суду від 27 квітня 2015 року відмовлено у відкритті апеляційного провадження на постанову Вінницького міського суду Вінницької області від 6 квітня 2015 року на підставі частини другої статті 171-2 Кодексу адміністративного судочинства України, відповідно до якої рішення місцевого загального суду як адміністративного суду у справах з приводу рішень, дій чи бездіяльності суб’єктів владних повноважень щодо притягнення до адміністративної відповідальності є остаточним та оскарженню не підлягає¹⁴. Проте, оскільки суд апеляційної інстанції не врахував Рішення Конституційного Суду і неправильно застосував положення статті, що визнано неконституційною, то на підставі цього ВАСУ скасував ухвалу судді Вінницького апеляційного адміністративного суду від 27 квітня 2015 року, а справу направив до Вінницького апеляційного адміністративного суду для продовження розгляду.

Окрім так званої “негативної правотворчості” Конституційного Суду України, коли він визнає певний нормативно-правовий акт неконституційним, професор С. В. Шевчук зазначає, що «Конституційний Суд стає “позитивним законодавцем” при здійсненні нормоконтролю, за якого розширено тлумачаться відповідні правові норми, що підлягають застосуванню, та надається додаткова аргументація»¹⁵.

Т. Коломоєць і П. Лютіков зазначають, що “акти тлумачення адміністративного законодавства мають нормативний чи індивідуальний характер та відповідний ступінь імперативності і не є самостійними джерелами права”¹⁶.

¹³ Rishennia Konstytutsijnoho Sudu Ukrainy u spravi za konstytutsijnym podanniam Upovnovazhenoho Verkhovnoi Rady Ukrainy z prav liudyny schodo vidpovidnosti Konstytutsii Ukrainy (konstytutsijnosti) polozhen' chastyny druhoi statti 171-2 Kodeksu administratyvnoho sudochynstva Ukrainy, vid 08.04.2015, № 3-rp/2015, sprava № 1-6/2015, <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-15/ed20170803/paran46#n46> (dostup: 16.03.2018).

¹⁴ Ukhvala Vyschoho administratyvnoho sudu Ukrainy, vid 15 lypnia 2017 roku, sprava K/800/22570/15, Yedynyj derzhavnyj reiestr sudovykh rishen', <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/47037591> (dostup: 18.03.2018).

¹⁵ S. Shevchuk, *Normatyvnist' aktiv sudovoi vlady: vid pravopolozhennia do pravovoi pozytsii*, <http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/3adfd2d0e52f68d76c2256c080037bac9/96d2874f40bf97acc225764000495b7e?OpenDocument> (dostup: 12.03.2018).

¹⁶ Т. Коломоєць, *Акты тлумачення адміністративного законодавства: теоретичні аспекти класифікації та формулювання дефініції*, “Yurydychna Ukraina” 2011, № 6, с. 31.

Дійсно при тлумаченні Конституційним Судом норм права, він не наділений повноваженням їх доповнювати або створювати нові норми. Проте досить часто внаслідок тлумачення відбувається конкретизація правової норми, визначається сфера її застосування. У випадку нечіткої регламентації суспільних відносин таке тлумачення дозволяє заповнити правові прогалини, роз'яснити у тому числі і судам як слід застосовувати ту чи іншу норму.

Як вже зазначалось у результаті конституційної реформи повноваження Конституційного Суду щодо здійснення офіційного тлумачення були змінені. Тепер він має повноваження тлумачити лише Конституцію України, а не Конституцію і закони, як це було раніше. Водночас вважаємо, що тлумачення законів, які він зробив раніше щодо актуальних норм зберігають своє значення і повинні розглядатись також як джерела адміністративного права.

Наприклад, на підставі Рішення Конституційного Суду № 13-рп/2000 від 16.11.2000 у справі за конституційним зверненням громадянина Солдатова Геннадія Івановича щодо офіційного тлумачення положень статті 59 Конституції України, статті 44 Кримінально-процесуального кодексу України, статей 268, 271 Кодексу України про адміністративні правопорушення (справа про право вільного вибору захисника) положення частини першої статті 268, за яким обмежувалось право на вільний вибір особою, яка притягається до адміністративної відповідальності, як захисника своїх прав, крім адвоката, іншого фахівця у галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи, втратили чинність як такі, що є неконституційними. Це рішення стало підставою для можливості користуватися юридичною допомогою не тільки адвоката, але й іншого фахівця у галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи. Згодом законодавець змінив припис статті відповідно до Рішення Конституційного Суду. У такій редакції норма КУпАП діє і сьогодні і суди вправі застосовувати вищевказане рішення Конституційного Суду щодо офіційного тлумачення ст. ст. 268 і 271 КУпАП. Це рішення справило суттєвий вплив на правозастосування і в ході такого тлумачення фактично була змінена норма права, що містились у ст. ст. 268 і 271 КУпАП, адже спочатку відповідні приписи були визнані неконституційними, а згодом сформульовані законодавцем у відповідності до рішення Конституційного Суду.

Визначаючи місце актів-тлумачення Конституційного Суду у системі джерел права, вважаємо тут доречно згадати висловлення професора П. О. Недбайла, який зазначає, що “офіційне тлумачення має силу того акта, в якому воно виражене”¹⁷. Дійсно акт тлумачення має похідний характер від того джерела, в якому об'єктивуються правові норми, що підлягають тлумаченню. Поряд із цим тлумачення це не лише повторення тексту норми. За допомогою тлумачення відповідний суб'єкт може розширити, доповнити, конкретизувати

¹⁷ P. E. Nedbajlo, *Primenenie sovetskikh norm prava*, Moskva 1960, s. 346.

правову норму. Як видно із запропонованих вище прикладів у такому випадку рішення Конституційного Суду набуває роль особливого та окремого джерела права.

Отже, рішення Конституційного Суду України відіграє важливу роль у якості джерела адміністративного права, яке може як впливати на чинність адміністративно-правових норм, так і конкретизувати, розширювати ці норми шляхом їх офіційного тлумачення.

Окрім ухвалення рішень, як вже зазначалось, Конституційний Суд України також надає висновки. Відповідно до ст. 85 Закону України “Про Конституційний Суд України” висновок Суду надає Велика палата у справах щодо: відповідності Конституції України чинних міжнародних договорів України або тих міжнародних договорів, що вносяться до Верховної Ради України для надання згоди на їх обов’язковість, наприклад, висновок Суду у справі за конституційним поданням Президента України про надання висновку щодо відповідності Конституції України Римського Статуту Міжнародного кримінального суду (справа про Римський Статут) від 11 липня 2001 року; відповідності Конституції України (конституційності) питань, які пропонуються для винесення на всеукраїнський референдум за народною ініціативою; додержання конституційної процедури розслідування і розгляду справи про усунення Президента України з поста в порядку імпідменту; відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України вимогам статей 157 і 158 Конституції України, наприклад, висновок Конституційного Суду України у справі за зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України щодо децентралізації влади вимогам статей 157 і 158 Конституції України від 30 липня 2015 року; порушення Верховною Радою Автономної Республіки Крим Конституції України або законів України; відповідності нормативно-правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим Конституції України та законам України¹⁸.

Висновки щодо відповідності Конституції України чинних міжнародних договорів України має значення для правозастосування, оскільки унеможливує застосування судами норм міжнародного договору, який суперечить Конституції України. З приводу тих міжнародних договорів, що вносяться до Верховної Ради України для надання згоди на їх обов’язковість, то вони не можуть визнаватись джерелами права, оскільки лише розглядається питання про їх укладення і у випадку суперечності із приписами Конституції України такі договори не можуть набрати чинність до внесення відповідних змін до Конституції.

Висновки з приводу відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України вимогам статей 157 і 158 Конституції України, які переважають серед загальної кількості висновків, що надає Конституційний

¹⁸ Pro Konstytutsijnj Sud Ukrainy...

Суд, також не можна вважати, на нашу думку, джерелами адміністративного права. У таких висновках Суд лише аналізує положення законопроектів у відповідності зі ст. ст. 157 і 158 Конституції у тому числі з приводу того, чи не передбачають вони скасування чи обмеження прав людини і громадянина. У таких висновках відсутні будь-які юридичні позиції, а зроблені Судом висновки мають значення для законотворчості щодо внесення змін і доповнень до Конституції України. Відтак суди не можуть застосовувати такі висновки у якості джерел права.

Отже, судове застосування висновків як джерел адміністративного права може мати місце щодо відповідності Конституції України чинних міжнародних договорів України, а також нормативно-правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим Конституції України та законам України, хоча висновки з приводу останніх є радше декларативним приписом у сучасних умовах державотворення.

Суд ухвалює рішення і надає висновок іменем України. Такі рішення і висновки є остаточними і оскарженню не підлягають. Вони оприлюднюються на офіційному веб-сайті Суду або в окремих випадках за ухвалою Суду — в Залі засідань Суду, але не пізніше наступного робочого дня після їх ухвалення. Опублікування акта Суду разом з окремою думкою судді згідно з ст. 94 Закону України “Про Конституційний Суд України” здійснюється у “Віснику Конституційного Суду України” та інших офіційних друкованих виданнях України.

При віднесенні акта Конституційного Суду до джерела права важливо визначити ту обов’язкову “нормативну” складову рішення, що буде обов’язковою при його застосуванні. Ця складова у новій редакції Закону України “Про Конституційний Суд України” отримала назву “юридична позиція Конституційного Суду” (ст. 92). Питання щодо визначення юридичної (правової) позиції Суду неодноразово піднімалися у науковій літературі. Під “правовими позиціями Конституційного Суду розуміють не лише остаточний варіант його рішення (в широкому розумінні), але і систему правових аргументів, які використовувалися для його обґрунтування, уявлення Суду про сутність розглядуваної ним проблеми і висновки, до яких він приходив під час її вирішення”¹⁹. С. Шевчук порівнює правову (юридичну) позицію Конституційного Суду України з терміном “ratio decidendi”, що застосовується у країнах англосаксонської правової системи. Дослідник робить висновок, що “будь-яка мотивація щодо права становить зміст цих правових позицій”²⁰.

Водночас юридичні позиції Конституційного Суду повинні відповідати змінам, що відбуваються у суспільному житті, міжнародним зобов’язанням України з метою всебічного та ефективного захисту прав і свобод людини і громадянина. Таким чином, Суд може змінювати, доповнювати, усучаснювати власні юридичні позиції у тому числі у випадку зміни нормативного

¹⁹ Т. О. Tsymbalistyj, *Konstytutsijna iustytysia v Ukraini*, Kyiv 2007, s. 153.

²⁰ S. Shevchuk, *Osnovy konstytutsijnoi iurysprudentsii...*, s. 179.

врегулювання суспільних відносин, адже юридичні позиції, що містяться в актах Конституційного Суду України у будь-якому випадку є похідними від Конституції та інших актів законодавства.

У той же час Конституційний Суд загалом повинен враховувати юридичні позиції у своїх попередніх рішеннях. П. М. Рабінович з цього приводу досить вдало визначив їх ознаку як “судово-прецедентну обов’язковість”²¹. Це означає необхідність врахування юридичних позицій Конституційного Суду України не лише ним, але й іншими особами приватного і публічного права.

Вважаємо також необхідно надати можливість Конституційному Суду України скасовувати свої попередні рішення, які втратили свою актуальність і не можуть більше застосовуватись, зокрема щодо нечинних нормативно-правових актів. Наприклад, рішення Конституційного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини другої статті 171-2 Кодексу адміністративного судочинства України від 08.04.2015 № 3-рп/2015. у справі № 1-6/2015²², яка вже не є актуальною у зв’язку із прийняттям КАС України у новій редакції. Адже у новій редакції КАС України передбачено можливість апеляційного оскарження у ст. 286 КАС України, а ст. 171-2 у цьому Кодексі відсутня. Проте у випадку, якщо кодекс буде доповнюватись новими статтями і з’явиться нова стаття 171-2, то не скасоване рішення Конституційного Суду України теоретично може стосуватись вже зовсім іншої статті у новій редакції КАС України. Водночас механізм скасування своїх рішень Конституційним Судом України має бути чітким і прозорим і стосуватись дійсно лише неіснуючих актів, а не „політично незручних” рішень чи з інших таких підстав.

Акти Конституційного Суду України займають особливе місце у системі джерел адміністративного права, однак це питання не є нормативно визначеним, а відтак залишає місце для наукових дискусій. Н. В. Вітрук вважає, що рішення Конституційного Суду містять спеціальні правові норми, юридична сила яких дорівнює силі самої Конституції²³. Проте це твердження не є безспірним, адже саме Конституція є основою для діяльності Конституційного Суду. При цьому він не може впливати на Конституцію, на її приписи, не може її змінювати чи скасовувати, а відтак його рішення за юридичною силою не можуть дорівнювати Основному Закону.

Отже, джерелами адміністративного права виступатимуть рішення Конституційного Суду України з приводу конституційності законів України та інших актів Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим та офіційного тлумачення

²¹ P. M. Rabinovych, *Verkhovenstvo prava v interpretatsii Strasburz'koho sudu ta Konstytutsijnoho Sudu Ukrainy*, “Visnyk Konstytutsijnoho Sudu Ukrainy” 2006, № 1, s. 43.

²² Rishennia Konstytutsijnoho Sudu Ukrainy...

²³ N. V. Vitruk, *Konstitucionnoe pravosudie v Rossii (1991–2001 gg.): Ocherki teorii i praktiki*, Moskva 2001, s. 73.

чення Конституції України, а також висновки Суду щодо відповідності Конституції України чинних міжнародних договорів України. У деяких випадках до джерел адміністративного права слід також віднести ухвали про відмову у відкритті конституційного провадження у справі та про закриття конституційного провадження у справі, якщо вони містять юридичні позиції Суду.

Отже, акти Конституційного Суду України можуть набути ознак нормативності, займають чільне місце у системі джерел адміністративного права після Конституції України. Особливий характер природи його актів як джерел права зумовлений тим, що Суд ухвалює відповідні рішення і дає висновки не з власної ініціативи, а на підставі відповідного конституційного подання, звернення чи скарги. Його “правотворча” роль полягає не в необхідності врегулювати суспільні відносини, а усувати недоліки, суперечності із Конституцією України як найвищого джерела права.

Бібліографія

- Administratyvne pravo Ukrainy: pidruchnyk: u 2 t., t. 1*, red. kol. V. B. Aver'ianov (holova), Kyiv 2004.
- Kel'man M. S., *Konstytutsijnyj kontrol' iak zasib zakhystu konstytutsij u natsional'nykh pravovykh systemakh kontynental'noho prava*, Avtoreferat dysertatsii na zdobuttia naukovooho stupenia kandydata iurydychnykh nauk, Kyiv 2001.
- Khrystova H. O., *Yurydychna pryroda aktiv Konstytutsijnoho Sudu Ukrainy*, Avtoreferat dysertatsii na zdobuttia naukovooho stupenia kandydata iurydychnykh nauk, Kharkiv 2004.
- Kolomoiets' T., *Akty tлумachennia administratyvnoho zakonodavstva: teoretychni aspekty klasyfikatsii ta formuliuвання defynitsii*, “Yurydychna Ukraina” 2011, № 6.
- Konstantyj O. V., *Dzherela administratyvnoho prava Ukrainy*, Kyiv 2005.
- Nedbajlo P. E., *Primenenie sovetskih norm prava*, Moskva 1960.
- Popov Yu. Yu., *Pretsedentne pravo u konteksti zahal'noobov'iazkovosti sudovykh rishen' ta ukrains'ki perspektyvy*, “Forum prava” 2010, № 3.
- Pro Konstytutsijnij Sud Ukrainy, Zakon Ukrainy, Verkhovna Rada Ukrainy, <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2136-19/print1510078617636447>.
- Rabinovykh P. M., *Verkhovenstvo prava v interpretatsii Strasburz'koho sudu ta Konstytutsijnoho Sudu Ukrainy*, “Visnyk Konstytutsijnoho Sudu Ukrainy” 2006, № 1.
- Rishennia Konstytutsijnoho Sudu Ukrainy u spravi za konstytutsijnym podanniam Upovnovazhenoho Verkhovnoi Rady Ukrainy z prav liudyny schodo vidpovidnosti Konstytutsii Ukrainy (konstytutsijnosti) polozhen' chastyny drugoi statii 171-2 Kodeksu administratyvnoho sudochynstva Ukrainy, vid 08.04.2015, № 3-rp/2015, sprava № 1-6/2015, <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-15/ed20170803/paran46#n46>.
- Savchyn M. V., *Konstytutsionalizm i pryroda konstytutsii*, Uzhhorod 2009.
- Shapoval V. M., *Stanovlennia konstytutsionalizmu v Ukraini: problemy teorii*, “Pravo Ukrainy” 1998, № 5.
- Shevchuk S., *Normatyvnist' aktiv sudovoi vlady: vid pravopolozhennia do pravovoi pozytsii*, Verkhovnyj Sud Ukrainy, <http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/3adf2d0e52f68d76c2256c080037bac9/96d2874f40bf97acc225764000495b7e?OpenDocument>.
- Shevchuk S., *Osnovy konstytutsijnoi iurysprudentsii*, Kharkiv 2002.
- Teslenko M., *Pravova pryroda aktiv Konstytutsijnoho Sudu Ukrainy*, “Pravo Ukrainy” 2000, № 2.

Tsymbalistyj T. O., *Konstytutsijna iustytysia v Ukraini*, Kyiv 2007.

Tsymbalistyj T. O., *Pravova pryroda aktiv orahnu konstytutsijnoi iustytysii*, “Porivnial'no-analitychne pravo” 2016, № 4.

Ukhvala Vyschoho administratyvnoho sudu Ukrainy, vid 15 lypnia 2017 roku, sprava K/800/22570/15, Yedynyj derzhavnyj reestr sudovykh rishen', <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/47037591>.

Vitruk N. V., *Konstitucionnoe pravosudie v Rossii (1991–2001 gg.): Ocherki teorii i praktiki* Moskva 2001.

Judicial application of acts of the Constitutional Court of Ukraine as sources of administrative law

Summary

Acts of the Constitutional Court of Ukraine occupy a special place in the system of sources of administrative law. It is underlined in the article that their status is not regulated by Ukraine's legislation, which leads to a misunderstanding of their position and correlation with other sources of administrative law. In 2017, the Ukrainian parliament adopted a new edition of the law “On the Constitutional Court of Ukraine”. It is argued in the article that this law introduced some new features to the legal system of Ukraine, for example, a constitutional complaint, which allows any person to submit a complaint against any law he or she may regard to be unconstitutional. This law also defines all types of acts that the Constitutional Court may adopt.

The author of the article states that there is no common position concerning the place of the acts of Ukraine's Constitutional Court in the system of sources of administrative law. Some scholars argue that these acts cannot be regarded as sources of law, as they do not contain a legal norm within, while others insist that these acts have obligatory status and must be fulfilled by all subjects of law in Ukraine. It is argued in the article that acts of the Constitutional Court of Ukraine have huge impact on legal norms and thus they should be treated as sources of law. It is stressed that not all acts of the Constitutional Court should be treated as sources of administrative law, but only those which influence administrative law norms or provide an interpretation of them.

The paper stresses that article 83 of the “On the Constitutional Court of Ukraine” law provides all types of acts the Constitutional Court of Ukraine may adopt, namely: decisions, conclusions, determinations, security orders and court rulings concerning other issues not connected with constitutional proceedings.

The article emphasizes that the decision of the Constitutional Court of Ukraine regarding the constitutionality of laws of Ukraine and other acts of the Ukrainian parliament, acts of the President of Ukraine, acts of the Cabinet of Ministers of Ukraine, and acts of the Supreme Council of the Autonomous Republic of Crimea and decisions on the official interpretation of the Ukraine's Constitution should be included in the sources of administrative law. It is stressed in the article that among all conclusions of the Constitutional Court of Ukraine only conclusions concerning the compliance of current international treaties of Ukraine with Ukraine's Constitution may be regarded as sources of administrative law of Ukraine.

Keywords: The Constitutional Court of Ukraine, source of administrative law, judicial decision, legal position

Wołodymyr Reszota

Narodowy Uniwersytet im. Iwana Franki we Lwowie

Sądowe zastosowanie aktów Sądu Konstytucyjnego Ukrainy jako źródeł prawa administracyjnego

Streszczenie

Akta ukraińskiego Sądu Konstytucyjnego zajmują szczególne miejsce w systemie źródeł prawa administracyjnego. Jednakże ich status nie jest regulowany przez ukraińskie ustawodawstwo, co prowadzi do niezrozumienia jego pozycji i korelacji z innymi źródłami prawa administracyjnego. W 2017 roku parlament Ukrainy przyjął nową edycję ustawy o Sądzie Konstytucyjnym Ukrainy. W artykule jest mowa o tym, że ustawa wprowadza pewne nowe cechy do systemu prawnego Ukrainy, na przykład skargę konstytucyjną, która pozwala każdej osobie złożyć skargę na jakąkolwiek ustawę uznawaną za niekonstytucyjną. Ustawa określa również wszystkie rodzaje aktów prawnych, które może przyjąć Sąd Konstytucyjny.

Autor artykułu stwierdza, że nie ma wspólnego stanowiska w sprawie miejsca aktów ukraińskiego Sądu Konstytucyjnego w systemie źródeł prawa administracyjnego. Niektórzy uczeni twierdzą, że nie można ich uznać za źródła prawa, ponieważ nie zawierają one normy prawnej, podczas gdy inni uważają, że akty te mają obowiązkowy status i muszą być spełnione przez wszystkie podmioty prawa na Ukrainie. W artykule jest mowa o tym, że akty ukraińskiego Sądu Konstytucyjnego mają ogromny wpływ na normy prawne i dlatego powinny być traktowane jako źródła prawa. Podkreśla się, że nie wszystkie akty Sądu Konstytucyjnego należy traktować jako źródła prawa administracyjnego, lecz tylko te, które wpływają na normy prawa administracyjnego, które je interpretują.

Autor podkreśla, że artykuł 83. ustawy o Sądzie Konstytucyjnym Ukrainy zawiera wszystkie rodzaje ustaw, które może przyjąć Sąd Konstytucyjny Ukrainy, a mianowicie: decyzje, konkluzje, ustalenia, polecenia bezpieczeństwa i orzeczenia sądowe dotyczące innych kwestii niezwiązanych z postępowaniem konstytucyjnym. Odnosi się również do decyzji Sądu Konstytucyjnego Ukrainy w sprawie konstytucyjności ustaw Ukrainy i innych aktów ukraińskiego parlamentu, aktów Prezydenta Ukrainy, aktów Gabinetu Ministrów Ukrainy i Rady Najwyższej Ukrainy. Jednocześnie zauważa, że Autonomiczna Republika Krymu i decyzje w sprawie oficjalnej interpretacji Konstytucji Ukrainy powinny zostać włączone do źródeł prawa administracyjnego. Spośród wszystkich wniosków Trybunału Konstytucyjnego Ukrainy tylko wnioski dotyczące zgodności obecnych międzynarodowych traktatów Ukrainy z Konstytucją Ukrainy mogą być uznane za źródła prawa administracyjnego Ukrainy.

Słowa kluczowe: Sąd Konstytucyjny Ukrainy, źródło prawa administracyjnego, orzeczenie sądowe, pozycja prawna